

Acad. SILVIU BEREJAN – MEREU PRIMUL PRINTRE PRIMII SAVANȚI FILOLOGI DIN REPUBLICA MOLDOVA

Pe Silviu Berejan l-am cunoscut în USM în 1951, când Dlui era în ultimul an de studii la Litere, iar eu la primul an. Avea o ținută demnă, un *modus eloquendi* aparte, cu o forță de convingere ieșită din comun, sociabil, săritor la nevoie, respectuos și bun la inimă.

Îmi dau prea bine seama că nu-mi este deloc ușor să vorbesc despre acad. Silviu Berejan și aceasta din două motive:

a) pentru că este un savant cu renume internațional și

b) pentru că îl cunosc din anii de studenție la USM și am fost prezent la ascendența Dlui impetuoasă pe scara științei, activității socio-culturale, pedagogice, publicistice etc.

Așadar, afirm ca martor ocular că Silviu Berejan a fost *primul* la studii în cadrul Facultății de Istorie și Filologie a USM, *primul* la studii doctorale (și-a scris teza în *terminen* pentru care fapt a fost premiat), *primul lingvist care și-a susținut teza la Chișinău*, USM, în anul 1956 (predecesorii Dlui: N. Corlăteanu, F. Cojuhari, A. Borșci, V. Soloviov și I. Mocreac au susținut tezele la Kiev și Moscova); *primul* și, de fapt, unicul din Republica Moldova membru de onoare al Institutului de Lingvistică “Iorgu Iordan” din București al Academiei Române; *primul* (după decesul regretatului acad. Nicolae Corlăteanu - (2005) lingvist *de frunte* din Republica Moldova.

Fiindcă există o excelentă și foarte detaliată Bibliografie “Acad. Silviu Berejan” (Bălți – Chișinău, 2005, coordonator Gh. Popa), voi trece peste datele din Curriculum Vitae, relevând doar unele calități pur omenești ale marelui dispărut.

Ca cercetător al problemelor de gramatică, semantică, lexicologie, sociolingvistică etc., polemiza, dacă era cazul, propunea noi soluții, deschidea noi orizonturi de interpretare a fenomenelor analizate. Lingvistul Silviu Berejan era bătaios și tăios, pentru că “grammatici certant” zicea încă *Horatius*, însă orice discuție în contradictoriu își are un

cadru decent. Același poet roman mai scria “Est modus in rebus” (Este o măsură în toate).

Prof. E. Coșeriu mărturisea că și-a început activitatea de lingvist prin a face recenzii la monografii de prestigiu și a polemiza pe alocuri cu doctrinele susținute acolo. În felul acesta a fost observat și invitat cu timpul la Catedră.

Acad. Silviu Berejan a fost un om completamente dat științei, iar un asemenea savant, după cum se știe, respectă opinia lui Platon “a spune lucrurile așa cum sunt”; tocmai din această cauză, pe timpul regimului totalitarist, era deseori considerat “persona non grata”.

Pe la noi se zice “Gura tăcută umblă nebătută”, dar Silviu Berejan nu tăcea și de aceea i s-ar potrivi varianta modificată a dictonului amintit, care ar suna cam în felul următor: “Gura netăcută umblă bătută”.

Prof. Silviu Berejan, pe timpuri de restriște a ple-dat deschis pentru:

a) editarea clasicii literaturii române;

b) reforma ortografiei, care ne obliga să scriem și să spunem: *țavă, samă, zamă, mulțămesc, bunăzâua, minută, poemă etc.*

c) alfabetul latin (revenirea la adevărul științific privind limba și istoria neamului nostru);

d) pentru cultivarea limbii, respectarea normelor literare;

e) identitatea lingvistică moldo-română etc.

Acestea și multe alte “ieșiri” ale profesorului Silviu Berejan, „nesanționate” de puternicii timpului, i-au făcut pe aceștia să nu-l promoveze pe linie academică, să nu-l avanseze: 17 ani doctorul habilitat Silviu Berejan a așteptat să fie ales membru corespondent al AȘM (1972-1989).

(Cu membru titular a mers mai ușor: a fost ales peste 3 ani – 1992, pentru că s-au schimbat timpurile, se prăbușise regimul vechi.)

E cazul să relatez, în mod expres, că savantul Silviu Berejan nu s-a umilit în fața șefilor, nu a umblat cu mâna întinsă după onoruri, avantaje, ci a muncit, îmbrăzând adânc în solul lingvisticii (în special al lexicografiei, semasiologiei, cultivării limbii), urmând dictonul lui Vergilius: “Labor omnia vincit” și vorba lui Lucian Blaga: “Sapă, frate, sapă/ Până ai să dai de apă!”

N-aș putea să nu-l citez în această ordine de idei pe marele filolog Eugen Coșeriu, care într-un interviu (vezi *Revista filozofică*, 1997, nr. 1-2 p. 163) mărturisea: “Eu nu am cerut niciodată nimic nimănui. Norocul în cazul meu a venit foarte târziu. La alții a venit mai devreme, dar asta nu m-a demoralizat”.

Omul și Savantul Silviu Berejan își avea un *stil sui generis*: și în comportament, și în vestimentație,

și în dialoguri interminabile pe care le întreținea (oriunde, oricând și cu orișicine), și în felul de a scrie (avea un stil inconfundabil).

Naturalistul și scriitorul francez din sec. XVIII Georges Buffon spunea: “Stilul este omul”, iar scriitorul și filozoful român Lucian Blaga, vorbind de stil în plan larg, sublinia: “Stilul e mediul permanent, în care respirăm chiar și atunci, când nu ne dăm seama... stilul e în adevăr o forță, care ne ține legați, care ne pătrunde și ne subjugă (Apud O. Drimba. *Filosofia lui Blaga*. București, 1994, p.30)”.

Stilul academicianului Berejan se vedea în :

a) cum își îndruma doctoranzii;

b) cum citea, redacta un articol, o disertație, un autoreferat, orice manuscris. Cu creionul în mână și cu o răbdare de invidiat “repara” tot ce era nereușit fixat pe hârtie.

Tot din registrul “Stil Berejan” făceau parte și întârzierile (la ședințe, în special). Toți colegii știau aprioric că profesorul Berejan mereu (sau chiar permanent) întârzie (il est en retard!). Dar aceasta i se permitea. Acad. Silviu Berejan era un om bun și mărinimos, gata să ajute pe cei ce i se adresează; nu purta pică chiar pe unii, care poate, îl ofensa sau pe nedrept.

“Ura este iarna inimii” – spunea Victor Hugo, iar domnul academician purta în piept – o inimă mare și “bună ca pâinea cea caldă” (I. Creangă).

Nu se poate susține, firește, că academicianul Silviu Berejan nu se mânia, nu se supăra uneori, nu-și ieșea din balamale. Dar îi trecea repede, căci nu era ranchiunos. Și focul supărării se potolea, se stingea.

Cunoscutul filolog și diplomat german Wilhelm von Humboldt (1767-1835), fondatorul Universității din Berlin (1809), ne-a lăsat următoarea strofă:

*Mânia la oamenii cei buni
Se naște moartă,
La cei deștepți durează o zi
La semidocti durează luni
Și-o viață-ntreagă la nebuni!*

(Strofa e fixată chiar la intrarea în Universitatea berlineză).

Ei bine, acad. Silviu Berejan era prea înțelept, prea inteligent și prea iertător ca să fie mâniat pe cineva un timp mai îndelungat.

***

B.P. Hasdeu scria că un savant filolog trebuie să lase după el, “un copil, o casă și o carte”. Ei bine, regretatul acad. Silviu Berejan a lăsat 2 copii (o fiică și un fecior de toată frumusețea și demnitatea), o casă plină de cărți și manuscrise ce emană cultură și civilizație și, în sfârșit, peste 420 de titluri de lucrări scrise *manu propria* (monografii, manuale de limbă română, de lingvistică generală, broșuri, articole științifice, articole de cultivare a limbii etc., etc.) Acad. Silviu Berejan a arat adânc pe ogorul lingvisticii naționale (și nu numai!), elaborând opere de rezistență (și de referință), din care se vor inspira încă multe generații de filologi “întru creșterea limbii românești și-a Patriei cinstire”(Ienăchiță Văcărescu).

Amintirea acad. Silviu Berejan se va păstra veșnic vie în memoria rudelor, apropiaților, discipolilor (directi și indirecti), miilor de studenți care i-au ascultat prelegerile și tuturor celor care vor să învețe a vorbi, a scrie, a simți și a gândi românește.

Anatol CIOBANU

m.c. al A.Ș.M., dr. hab.,
prof. universitar,
șef Catedra Limbă Română,
Lingvistică Generală și Romanică

Igor Vieru. *Meșterul Manole. Diptic p. II. 1981 u/p*